

*Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 Національного
університету цивільного захисту
України, Заслуженому працівнику
освіти України, професору
С. М. Домбровській*

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з державного управління
Резнікова Валерія Володимировича на дисертацію Базиляк Наталії
Олегівни «Реалізація державної гуманітарної політики в контексті
інтеграції України до європейського освітнього простору», подану на
здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за
спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Державна гуманітарна політика в галузі освіти повинна гарантувати та слідкувати за необхідними умовами для повноцінної якісної освіти, враховувати інтереси та здібності особистості, забезпечувати досягнення конкурентоспроможного рівня для всіх рівнів освіти. Тільки всебічний, системний і цілісний характер таких реформ з урахуванням накопиченого міжнародного досвіду може привести до відчутних досягнень в підвищенні якості освіти і досягненні конкурентоспроможних стандартів якості в освітньому просторі на сучасному етапі. Якість освіти уособлює сукупність властивостей, які зумовлюють пристосованість до реалізації соціально-гуманітарних цілей з формування та розвитку молоді особистості в аспектах її навченості, вихованості, виразності соціальних, психічних та фізичних індивідуальних властивостей.

Сьогодні національний освітній простір все частіше носить характер інформативно-комунікативного, що включає сукупність відомостей та технології, що забезпечують соціальну комунікацію. Формування та реалізація освітньої діяльності виходячи з того, що в кожній молодій людині, незалежно від рівня інтелектуальної підготовленості, соціального статусу, культурної приналежності є важливий потенціал з точки зору соціального розвитку набуває все більшого значення. Сьогодні спостерігається тенденція до збільшення інтеграції у сфері освіти, стимуляція знизу вгору функціонуванням європейських освітніх програм, які представляли свої передові практики в окремих країнах як спільні виклики для всі країни-члени ЄС, проте вплив освітніх програм ЄС обмежений і нерівномірний, оскільки дії держав-членів у цьому відношенні не є однорідними. Замість стандартизації

систем, прозорість і взаємне визнання індивідуальних кваліфікацій могли б привести до бажаного європейського виміру в освіті, не загрожуючи культурному середовищу та зменшуючи відповідальність держав-членів за освіту та навчання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Доробок автора полягає у розробці доктрини державної гуманітарної політики інтеграції до європейського освітнього простору, проведенні організаційно-правової регламентації, розмежуванні повноважень органів державної влади й закладів освіти у зазначеній сфері.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування науково-методологічних підходів та розробка практичних рекомендацій для органів державної влади з реалізації механізмів державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору на сучасному етапі. Для досягнення зазначеної мети було поставлено наступні завдання дисертаційного дослідження: дослідити генезис формування та реалізації державної гуманітарної політики у сфері надання освітніх послуг як об'єкту публічного впливу; вивчити досвід кращих практик та можливість системної імплементації освітніх стандартів країн європейського освітнього простору; проаналізувати науково-дослідну діяльність закладів освіти в системі фінансування та дотацій країн Європи у контексті економічної ефективності; розкрити сутність управлінських підходів в освітньому просторі із збереження ціннісних орієнтирів молоді в умовах суспільних трансформацій; охарактеризувати європейський досвід політики якості освіти щодо реформування педагогічних технологій та професіоналізації кадрів; дослідити сучасні принципи трансформації соціально-гуманітарних векторів реформування системи освіти в глобалізаційний період; розкрити сутність використання цифрових технологій і дистанційних навчальних онлайн платформ сучасності здобувачами закладів освіти; визначити спектр управлінських підходів щодо реалізації освітньої політики академічної мобільності у транскордонному співробітництві; запропонувати ефективний комплекс механізмів реалізації державної гуманітарної політики в контексті

європейської інтеграції; обґрунтувати доктрину державної гуманітарної політики інтеграції України до європейського освітнього простору на сучасному етапі.

Об'єкт дослідження – державна гуманітарна політика в галузі освіти на сучасному етапі.

Предмет дослідження – реалізація державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору

У дисертаційній роботі знайшли відображення публікації, що ґрунтуються на сучасному дослідницькому матеріалі – монографіях, дисертаційних дослідженнях, матеріалах наукових семінарів, конференцій у сфері формування та реалізації державної гуманітарної політики в контексті інтеграції до європейського освітнього простору, відповідно до завдань, що поставлені у дисертаційному дослідженні.

Наукове значення дисертаційного дослідження, достовірність і новизна наукових положень

Структура дисертаційної роботи є логічною та послідовною, матеріал викладено відповідно до плану роботи. Загальні висновки дисертації та висновки за розділами ґрунтуються на результатах проведеного дослідження та відображають зміст викладеного матеріалу, можна констатувати їх аргументованість та завершеність. Сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на комплексному аналізі наукової літератури, опрацюванні достатньої кількості емпіричного матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуальної наукової проблеми в галузі державного управління, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та наданні практичних рекомендацій з реалізації механізмів державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору на сучасному етапі.

Найбільш значущими результатами дослідження, що становлять наукову новизну та виносяться на захист, є:

уперше:

- розроблено і науково обґрунтовано модель реалізації механізмів державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору на сучасному етапі трансформації суспільних цінностей із застосуванням нових методологічних підходів на основі узгодження управлінських потреб та інтересів об'єктів управління, забезпечення ефективного нормативно-організаційного забезпечення, що ґрунтується на застосуванні системних засад імплементації кращих європейських освітніх практик;

- запропоновано принципово новий концептуальний підхід до формування комплексу механізмів реалізації державної гуманітарної політики в контексті європейської інтеграції, а саме нормативних, економічних, фінансових, організаційних, соціальних, інформаційних, культурних та комунікативних із ефективним функціональним наповненням, що забезпечується діалоговою формою відносин між закладами освіти, органами державної влади і міжнародними неурядовими інституціями гуманітарного спрямування;

- обґрунтовано створення доктрини державної гуманітарної політики з інтеграції України до європейського освітнього простору, що передбачає оптимізацію комплексу механізмів державного управління у сфері надання освітніх послуг в організаційно-нормативні, фінансово-економічні, інформаційно-комунікативні та соціально-культурні управлінські платформи для комплексного вирішення поставлених завдань із ефективності євроінтеграційних процесів у закладах освіти України.

удосконалено:

- концептуальні підходи до формування законодавчої, нормативно-правової бази та принципів реалізації державної гуманітарної політики у галузі освіти, що повинні характеризуватися системним поєднанням суспільних інноваційних уявлень національної системи надання освітніх послуг із функціонуванням моделей європейського освітнього простору в гуманітарній сфері на сучасному етапі;

- принципи державної гуманітарної політики в контексті уніфікації з європейським освітнім простором шляхом актуалізації основних освітніх тенденцій в Європі, зокрема значення ролі громадянського суспільства, окреслення ціннісного базису гуманітарних цінностей за умов ефективної діяльності органів державної влади спільно з міжнародними неурядовими інституціями гуманітарного спрямування;

- комплексний підхід до реалізації державної гуманітарної політики у частині системного формування новітнього освітнього простору в Україні в контексті європейської інтеграції на основі соціального базису, історико-культурного досвіду, національної ідентифікації та суспільного благополуччя внаслідок імплементації креативних форм партнерської суспільно-владної взаємодії та конструктивного діалогу через активну медійність;

дістало подальшого розвитку:

- науково-прикладні положення поняття “безперервного навчання громадян”, що вирізняється системним характером, який виникає на основі інтегративного підходу органів публічної влади та закладів освіти державної та приватної форми власності для забезпечення реалізації державної соціально-гуманітарної політики щодо можливості надання освітніх послуг

громадянам впродовж усього їхнього життя, що полягає у дотриманні ціннісних принципів освіченості в громадянському суспільстві;

- наукове узагальнення принципів надання освітніх послуг на сучасному етапі загроз гуманітарній безпеці внаслідок військової агресії РФ на території України через актуалізацію політичних, правових, соціальних, культурних та організаційних факторів за умови трансформації системи освіти України до європейського освітнього простору, що зумовлено цивілізаційними чинниками, соціальною свідомістю в царині демократії, свободи і дотримання прав людей;

- методологічні підходи до систематизації фундаментальних та прикладних досліджень з трансформації соціально-гуманітарних векторів реформування системи освіти у глобалізаційний період, педагогічно-виховної діяльності закладів освіти з обґрунтуванням застосування комплексного підходу в процесах суспільно-владної взаємодії з формування та реалізації державної гуманітарної політики в контексті європейської інтеграції України.

Автор стверджує, що у світлі сучасних реформ в Україні, що охоплюють такі гуманітарні сфери суспільного життя, як освіта, охорона здоров'я, культура, виникає питання уникнення фрагментарності державної політики і формування комплексного підходу з інтеграції до європейського освітнього простору. Незважаючи на різноманітність суб'єктів національного освітнього простору можна констатувати, що їх об'єднання чи диференціація великою мірою залежать від сформульованих цілей сучасної державної гуманітарної політики. Органи державної влади зобов'язані забезпечити ефективний доступ до освіти, навчання таким чином, щоб це спричинило якнайбільшу інтеграцію громадянина у суспільство та розвиток особистості, включаючи її культурний та духовний розвиток (стор. 77-84).

Зазначається, зміни у соціально-економічному розвитку призводять до необхідності професійної переорієнтації фахівців на різних етапах їхньої кар'єри, освоєння нових галузей. У сфері освіти на сьогоднішній день важливим фактором, що стимулює зміни, є інформація та універсалізація у глобальному масштабі. Її обсяг зростає так швидко, що колишні методи та сама система освіти не встигають за кількісними та якісними перетвореннями. На даний час недостатньо лише передати здобувачам освіти певний обсяг знань, важливим стає навчання пошуку та аналізу необхідної інформації. Система освіти в Україні сьогодні не вирішує багато соціально-гуманітарних проблем, немає достатнього обґрунтування і готового до реалізації комплексу реформ (стор. 109-117).

Встановлено, що шляхи впровадження європейського досвіду в гуманітарній сфері можуть бути різні, сьогодні у закладах освіти широко

вивчаються прогресивні системи навчання, виховання та саморозвитку, актуалізація знань, зв'язок з практичною та науково-дослідницькою діяльністю. Перед сучасними закладами освіти стоїть складне завдання збереження ролі поширення знань, до їх традиційних функцій додається тісний зв'язок із промисловістю, бізнесом, здійснення трансферу технологій, інноваційних підприємств та цілих галузей. Сьогодні заклади освіти стають навчально-дослідницькими хабами, що інтегрують нові знання та інноваційні технології, впливають на соціально-економічне зростання та підвищення конкурентоспроможності держави на глобальному рівні (стор. 182-189).

Доведено, що сучасна розвинена держава займає лідируючі позиції у європейському рейтингу країн за всіма індикаторам, якщо вони характеризують якість розвитку людського потенціалу та якість життя громадян, вкладень у розвиток людського потенціалу країни, інвестиційні у сфері освіти, науки. До структури новітньої державної гуманітарної політики має входити багатофункціональна система індикаторів оцінки якості та ефективності державного управління гуманітарною політикою, підвищення рівня соціокультурної стабільності України. Подальше удосконалення вимагатиме більш поглибленого науково-теоретичного обґрунтування креативних та скоординованих зусиль органів державної влади в контексті реалізації державної гуманітарної політики з формування новітнього сучасного освітнього простору в Україні (стор. 235-247).

Обґрунтовано, що здобуття освіти стає переважаючим чинником суспільного розвитку, котрий формується у світовому порядку і системі державного управління. У свою чергу, неурядові інституції гуманітарного спрямування підкреслюють роль освіти в трансформації та соціальних змінах, вони більш критично ставляться до порушень прав людини та наголошують на ролі освіти, яка полягає в тому, щоб сприяти усуненню порушень прав людини. У цьому контексті освіта зосереджується на передачі знань про права людини та підтримці інтеграції цих цінностей у громадянське суспільство. Європейський досвід здобуття освіти у громадян не є самоціллю, це незамінний елемент у підготовці сучасних суспільств до спільного глобального співіснування, а нові виклики зробили здобуття освіти предметом подвійного імперативу (стор. 322-331).

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Дисертаційна робота Базиляк Наталії Олегівни «Реалізація державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить розроблені автором теоретичні положення та практичні рекомендації

щодо обґрунтування державної гуманітарної політики України у контексті євроінтеграційних процесів.

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до чинних вимог. Обґрунтованість результатів дисертації підтверджена в процесі їх апробації на різноманітних науково-комунікативних заходах, у публікаціях дисертанта. Опубліковані праці та автореферат достатньо повно відображають результати проведених наукових досліджень.

Результати дисертаційного дослідження використано у практичній діяльності: Департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації щодо прийняття ефективних рішень у формуванні та реалізації державної гуманітарної політики у галузі освіти; Департаменту комунікації і внутрішньої політики Львівської обласної державної адміністрації під час використання управлінських підходів, зазначених у роботі щодо реалізації внутрішньої політики; Національної спілки журналістів України у межах формування інформаційно-комунікативних зв'язків з громадськістю в освітній сфері; Центру українсько-європейського наукового співробітництва при розробці окремих положень організації транскордонних науково-дослідних проектів; Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації як концептуальні підходи у програмно-цільовому регулюванні соціально-економічного розвитку регіону; Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій при розробці науково-дослідних проектів із соціально-гуманітарної тематики; Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби у Львівській та Закарпатській областях під час формування стратегії реалізації кадрової політики у гуманітарній сфері.

Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути реалізовані під час формування та реалізації державної гуманітарної політики у галузі освіти в контексті трансформації національної системи до європейського освітнього простору органами державної влади, адміністраціями закладів освіти, державними інституціями гуманітарного спрямування, а також у реалізації освітньо-професійних програм.

***Повнота викладу наукових положень, висновків і
рекомендацій дисертації в опублікованих працях***

Основні результати дисертаційного дослідження набули висвітлення у наукових публікаціях автора та апробовані на наукових конференціях і науково-практичних семінарах: XI Регіональна науково-практична конференція з міжнародною участю “Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком”; Міжнародна науково-практична конференція з

міжнародною участю «Виклики сьогодення та глобальні імперативи», II International Scientific and Practical Conference «Eurasian scientific discussions», Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференція «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в пост воєнний період», Міжнар. наук.-практ. конф. «Наука, освіта і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект», Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua» «Modern research in world science», Всеукр. наук.-практ. конф. «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в пост воєнний період», IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Трансформація системи публічного управління в умовах воєнного часу», Міжнар. наук.-практ. конф. «Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика», Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference «Prospects for the development of science and the environment», Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group «Science and Technology: problems, prospects and innovations», Proceedings of 8th International Scientific and Practical Conference «Science and innovation of modern world», зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук. Конгресу «Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів».

За темою дисертації опубліковано 39 наукових праць, а саме: індивідуальна монографія, 22 статті у фахових наукових виданнях з державного управління, 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та 12 опублікованих тез конференцій за участю дисертантки.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Аналіз змісту автореферату та дисертації доводить ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами підсумковим висновкам. Зміст автореферату повністю відображає основні положення та узагальнення, що містить дисертаційне дослідження. Оформлення дисертації та автореферату здійснено з дотриманням чинних вимог МОН України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на окремі положення роботи, що викликають дискусію:

1. Авторкою надано визначення цілої низки понять за проблематикою дослідження, разом з тим, слід було б чіткіше визначити, якого саме авторського тлумачення поняття “механізми реалізації державної гуманітарної політики” вона дотримується, а також деталізувати своє

бачення з приводу особливостей інтеграції до європейського освітнього простору на сучасному етапі в Україні (стор. 45-52).

2. Розглядаючи державну гуманітарну політику інтеграції до європейського освітнього простору на сучасному етапі, авторка недостатньо мірою опікується аналізом гуманітарного виміру громадянського суспільства, яке надає ширші ніж будь коли можливості для закладів освіти щодо експериментування з інструментами навчання та виховання студентської молоді.
3. У дисертаційній роботі абсолютно слушно зазначається, що перебіг трансформації державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору в Україні ще незавершений. Уже сьогодні особливо актуальною є дана проблематика в сенсі наростаючої глобалізації та стрімким розвитком інформаційного суспільства і процесів цифровізації (стор. 132-139). Саме цей аспект у досліджуваній проблематиці потрібно було б розглянути більш детально.
4. Потребує, на наш погляд, більш докладної розробки питання моніторингу готовності органів державної влади до прийняття ефективних управлінських рішень в умовах суспільно-владної взаємодії з закладами освіти України, а особливо органами студентського самоврядування у них (стор. 330-339). Адже сучасне формування цінностей студентської молоді, виправлення її дисгармоній, про які пише авторка, є прямими чи опосередкованими наслідками недоліків у державній гуманітарній політиці.
5. З тексту дисертаційного дослідження залишилося незрозумілим, що показав проведений аналіз організаційно-нормативних засад реалізації державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору. Необхідно було б більш комплексніше обґрунтувати управлінські підходи в трансформаційних процесах інтеграції до європейського освітнього простору в закладах освіти України, як поетапного процесу (стор. 273-281).
6. Визначаючи інноваційний зміст імплементації європейського досвіду і сучасні перспективи реалізації державної гуманітарної політики щодо надання освітніх послуг, викликає дискусійність окремих положень щодо їх впровадження в Україні, зокрема через відмінності у історичному, соціальному і культурному розвитку державної гуманітарної в Україні (розділ 3).

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки дослідження науки державного управління.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Базиляк Наталії Олегівни «Реалізація державної гуманітарної політики в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору» є самостійним, завершеним, логічним науковим дослідженням, що вирішує важливу науково-прикладну проблему реалізації механізмів державної гуманітарної політики в контексті інтеграції до європейського освітнього простору в галузі науки державного управління.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість можна стверджувати, що подана дисертація має завершений характер, результати дослідження містять практичну цінність. Робота відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. № 567 (зі змінами), а її автор Базиляк Наталія Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

доктор наук з державного управління,
професор кафедри міжнародних
економічних відносин імені Артура Голікова
Харківського національного університету
ім. В.Н. Каразіна, професор



В. В. Резніков

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Начальник відділу

кадрів освіти


